

та індивідуального способу взаємодії з ним (стратегії поведінки, суб'єкт-суб'єктні відносини), вбудовані в контекст осмисленого досвіду суб'єкта, дозволяє визначити зону найближчого розвитку стосовно значущого майбутнього, тобто спрямувати особистісний саморозвиток.

Література

1. Дехтяр Є.С. Професійна підготовка педагога до організації дослідницької діяльності в навчальному процесі / Є.С. Дехтяр // Педагогіка вищої та середньої школи : зб. наук. праць. – КДПУ, Вип. 25. – Кривий Ріг, 2009. – 596с.
2. Коваленко Е.А. Ціннісна природа усвідомленого саморозвитку особистості : автореф. дис. ... канд. філ. наук / Е.А. Коваленко. – Х., 2005. – 16с.
3. Кремень В.Г. Освіта і наука в Україні – інноваційні аспекти. Стратегія. Реалізація. Результати / В.Г. Кремень. – К. : Грамота, 2005. – 448с.
4. Максюта М.Є. Культура мислення: деякі аспекти актуалізації / М.Є. Максюта // Грани. – 2006. – №1. – С. 53-58.

Стаття надійшла до редакції 06.04.2010 р.

Н. В. Гринченко
учитель ЗОШ № 130,
м. Кривий Ріг

АНДРАГОГІЧНА МОДЕЛЬ ПІДГОТОВКИ КЛАСНИХ КЕРІВНИКІВ ДО ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПІДЛІТКА

У статті представлено авторську андрагогічну модель з розвитку мотиваційної, когнітивної й креативної сфери класних керівників щодо організації й планування позакласної роботи з формування соціально компетентної особистості підлітка.

Ключові слова: андрагогічна модель, мотиваційна, когнітивна сфера, креативні здібності.

В статье представлена авторская андрагогическая модель развития мотивационной, когнитивной и креативной сферы классных руководителей по организации и планированию внеклассной работы по формированию социально компетентной личности подростка.

Ключевые слова: андрагогическая модель, мотивационная, когнитивная сфера, креативные способности

The article presents the author's andragogical model of the development of motivational, cognitive and creative sphere of class teachers in relation to (with respect to) organization and planning of extracurricular work during formation of socially competent teenager's personality.

Key words: andragogical model, motivation, cognitive sphere, creative abilities.

Реалії сьогодення свідчать, що результативне, грамотне та ефективно формування соціально компетентної поведінки підлітка залежить від якісної підготовки класних керівників щодо організації та планування виховних заходів так, щоб кожен учень засвоював особистісний досвід соціально активної людини. Площина професійних інтересів класних

керівників не завжди співпадає з науковою організацією виховної роботи. Проте, ефективність виховної роботи досягається за умов кваліфікованого застосування наукових теорій, які розкривають психологічні механізми розвитку особистості.

З огляду на зазначене, особливої значущості набуває дослідження з обґрунтування наукового світогляду класного керівника в формуванні соціальної компетентності підлітка.

Аналіз актуальних досліджень. Питання підготовки класного керівника до виховної роботи розкривається з різних аспектів. Так, в роботах (І.Д.Бех [4], В.К.Буряк [9], О.В.Сухомлинська [12] та інші) розкривається значущість педагогічної культури вихователя в розвитку особистості учня. В дослідженнях психологів доведено, що будь-яка діяльність спрямована мотиваційною сферою людини, і від її вираженості залежить намагання досягти ефективних результатів (Г.О.Балл [3], О.О.Бодальов [6], Л.І.Божович [7], М.Й.Боришевський [8], Є.А.Клімов [11] та інші).

Аналіз наукової літератури також свідчить, що наукова організація будь-якої діяльності забезпечує більш короткий шлях досягнення кінцевого результату (В.С.Агєєв [1], С.П.Архипова [2], Г.Блумер [5] та інші).

Утім, попри довготривалу й добру традицію вивчення педагогічної культури класного керівника, підготовки його до виховної роботи із сучасними підлітками все ж залишаються недостатньо висвітленими, з-поміж них і такі, як специфіка підготовки класного керівника до формування соціально компетентної особистості підлітка.

Мета статті – розкрити андрогогічну модель підготовки класних керівників до формування соціальної компетентності підлітка.

Виклад основного матеріалу. Підготовка вчителів до формування соціально компетентної особистості підлітка здійснювалась за андрагогічною моделлю. Поняття «андрагогіка» – розділ педагогіки, що вивчає питання стимулювання та спрямування процесів освіти, професійного удосконалення дорослих людей.

Запропонована андрагогічна модель підготовки класних керівників до формування СКО підлітка представляє системно-постійну освітню діяльність педагога, яка складається з поступового усвідомлення набутих знань, які формують зростання педагогічної культури. Безперервність цього процесу забезпечується наявністю стійкої мотиваційно-емоційної спрямованості, когнітивно-базової основи і креативно-практичної діяльності. За таких умов, педагог здібний адекватно сприймати і відображати як різноманітні культурно-історичні трансформації суспільства, так і їх детермінуючий вплив на соціально-психічні зміни у підростаючого покоління. Підготовленість педагога на такому рівні забезпечує використання психолого-педагогічного - і соціально-культурологічного супроводу соціалізації школярів відповідно вимог суспільства.

Згідно теоретичного аналізу та багаторічного досвіду автора роботи, найбільш впливовими в досягненні якісного результату у виховній роботі класного керівника є:

- мотиваційна спрямованість на розширення наукового світогляду з питань розвитку учнів підліткового віку;
- рефлексивне мислення в організації й плануванні заходів з формування соціально компетентної особистості підлітка;
- креативні здібності втілення набутих знань і вмінь класного керівника у динамічно змінні життєві й шкільні ситуації учнів.

Вже поверховий погляд на визначені ключові характеристики підготовленості класного керівника до виховної роботи з підлітками свідчить, що вони є складними особистісними утвореннями, які потребують цілеспрямованої їх підготовки.

Враховуючи досягнення сучасних вітчизняних дослідників з розвитку професійних здібностей вчителів, ми визначили, що андрагогічна модель підготовки класного керівника до формування професійної компетентності у позакласній виховній роботі буде найбільш відповідати науковому вирішенню поставленої мети.

Нові вимоги, що ставить перед освітою суспільство, ми заклали у **андрагогічну модель** підвищення професійності класного керівника з проблеми формування соціально компетентної особистості підлітка. Змістовне складання її структурних компонентів враховує індивідуально-диференційований підхід до особистості класного керівника, в якому враховується поступова інтеграція емоційно-мотиваційної сфери від «уникнення та неприйняття» до «бажання та намагання» оволодіти теоретичними положеннями про розвиток особистості не порушуючи її унікальність, неповторність, цілісність.

Вирішальним у проектуванні андрагогічної моделі є врахування соціокультурного простору сучасного підлітка, який переживає економічні, морально-етичні, культурологічні кризи. В нашій роботі були враховані труднощі, які визначені класними керівниками та адміністрацією школи щодо якості виховної позакласної роботи.

Основні компоненти андрагогічної моделі представлені на рисунку 1.

У відповідності до зазначеної андрагогічної моделі з підготовки класного керівника до розвитку соціально активної особистості ми розробили експериментальну програму, яка пройшла п'ятирічний термін апробації на базі загальноосвітніх шкіл м. Дніпропетровська, Кривого Рогу, Апостолове.

Ще одна важлива проблема, яка була вирішена на етапі підготовки вчителів до наукової організації розвитку підлітків. Нині становище щодо готовності класних керівників повноцінно використовувати власний потенціал у позакласній виховній роботі переживає кризу, яка пояснюється:

утворення, внутрішній «поліфонічний» діалог [10]. Такий підхід дозволяв вчителям експериментувати соціальні ролі різних стилів організації позакласної виховної роботи, розвивати культуру вербальної й невербальної поведінки із учнями різного рівня вихованості.

Розгляд питання рефлексивного спілкування у педагогічній взаємодії був спрямований на усвідомленні значимості вмінь вчителя індивідуально підходити до учня з позиції визначення «*межі дотику*» до його внутрішнього світу. В такій послідовності відбувалась підготовка вчителя запобігати тиску, авторитарного стилю, адміністративного залучення учня до виховних заходів. В процесі підготовки була запропонована авторська схема з визначення «*دوزи дотику*».

Поступово вчителі засвоювали теоретичні положення та їх практичне застосування в проведенні виховних заходів у *інноваційній стратегії*. Педагогічна взаємодія і рефлексивне спілкування представлені головними умовами S-S взаємодії, в процесі яких вчителі усвідомлювали відповідальність за якість роботи по соціалізації підлітків. Особлива увага визначалася формуванню вмінь створювати «освітній простір», який дозволяв учням розвивати індивідуальний досвід учбової діяльності, навчальні і життєві інтереси, вибір професії і специфічним їх проявом у «розгортанні» протягом усього шкільного віку.

На практичних заняттях використовувалися елементи соціального тренінгу, що дозволяло теоретичні знання закріплювати у власному досвіді.

Наведемо приклад. Вчителі отримували завдання: «Відреагуйте на порушення поведінки учня різними інтонаціями у фразі: «Ти мене не зрозумів?»». Після обговорення виконаного завдання вчителі усвідомили, що вони майже не враховують емоційні інтонації як змістові до вербального тексту. Після застосування вправ з розвитку рефлексивного спілкування були помітні позитивні зміни використання різноманітних емоційно виражених контекстів, серед яких доброзичливі набули особливого «теплого» змісту.

Окреслені форми і методи роботи з підготовки класних керівників до формування соціальної компетентності підлітків висвітили їх позитивний результат у мотиваційній спрямованості, рефлексивному мисленні та креативних здібностях систематизувати, спрямовувати й диференціювати розвиток особистості підлітка як соціально активної людини.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, з огляду на те, що підготовленість класного керівника є значущою у соціалізації підлітків, ця робота повинна мати системний характер в методичній роботі загальноосвітніх шкіл. На жаль, результати нашого дослідження свідчать, що незважаючи на приєднання освіти України до європейської, більша частина вчителів все ж таки приділяють більшу увагу організації навчання школярів. Це свідчить про недостатню науково-дослідну підготовленість

педагогічних колективів до розглядання особи як цілісної, унікальної, неповторної, відкритої, саморозвиваючої.

Такий стан речей засвідчує необхідність подальшого вивчення та обґрунтування наукового підходу вчителя до здійснення педагогічної діяльності.

Література

1. Агеев В.С. Межгрупповое взаимодействие: Социально-психологические проблемы / В.С. Агеев. – М. : Изд-во Моск. Ун-та. – 1990. – С. 201-211.
2. Архипова С.П. Професійна компетентність і професійність соціального працівника: сутність і шляхи розвитку / С.П. Архипова // Соціальна робота в Україні: теорія і практика. – 2004. – № 2. – С.12-13.
3. Балл Г.О. Принцип гуманізації у загальноосвітній і професійній підготовці учнівської молоді / Г.О. Балл // Психологія особистісно орієнтованої професійної підготовки учнівської молоді : наук.-метод. посібник / за ред. В.В. Рибалки. – К.; Тернопіль, 2002. – С. 20-32.
4. Бех І.Д. Виховання особистості: у 2 кн. Кн. 1: Особистісно орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади : наук. видання. – К. : Либідь, 2003. – 280 с.
5. Блумер Г. Общество как символическая интеракция / Г. Блумер // Современная зарубежная психология. Тезисы. – М. : МГУ, 1984. – С. 173-179.
6. Бодалев А.А. Личность и общение. Избранные труды / А.А. Бодалев. – М. : Педагогика, 1983. – 272 с.
7. Божович Л.И. Психологический анализ условий формирования и строения гармонической личности / Л.И. Божович // Психология формирования и развития личности. – М. : Наука, 1981. – С. 257 – 284.
8. Боришевський М.Й. Розвиток самоактивності дитини як основа гуманізації педагогічного процесу / М.Й. Боришевський // Міжнародний семінар з гуманістичної психології та педагогіки (Рівне – 15-17 червня, 1998 р.): Тези допов. і повідом. Відп. ред. Г.О.Балл. – Київ – Рівне: Ліста, 1998. – С. 22-23.
9. Буряк В.К. Педагогічна культура: теоретико-методологічний аспект / В.К. Буряк. – К. : «Деміур». – 2005. – 232 с.
10. Гапоненко Л.О. Теорія і практика підготовки студентів до педагогічного спілкування : монографія / Л.О. Гапоненко. – Дніпропетровськ : Пороги, 1997. – 226 с.
11. Климов Е.А. Психология профессионального самоопределения – Ростов-на-Дону. Издательство «Феникс», 1996 – 512 с.
12. Сухомлинська О.В. Періодизація педагогічної думки в Україні / О.В. Сухомлинська // Розвиток педагогічної і психологічної наук в Україні 1992-2002. – Харків, 2002. – 639 с.

Стаття надійшла до редакції 02.04.2010 р.